

Reformat në Sektorin e Sigurisë dhe Gjinia

PËRMBAJTJA

Pse gjinia është e rëndësishme për RSS?

Si mund të integrohet gjinia në RSS?

Sfidat dhe mundësitë e pas-konfliktit

Pyetje gjinore për vlerësim të RSS

Më shumë informata

Ekziston një përkrahje e fuqishme e konceptit që reforma e sigurisë duhet ti përmbushë nevojat e posaçme të burrave, grave, djemve dhe vajzave. Integrimi i çështjes së gjinisë gjithashtu është çelësi i efektivitetit dhe përgjegjshmërisë së sektorit të sigurisë, dhe pronës lokale dhe legjitimitetit të proceseve të reformave të sektorit të sigurisë (RSS).

Ky shënim praktik jep një hyrje të shkurtër për përfitimet e integritit për çështjet gjinore në RSS, gjithashtu edhe informacion praktik për ta bërë këtë.

Ky shënim praktik është bazuar në një dokument më të gjatë dhe që të dy janë pjesë e Doracakut për RSS. I dizajnuar për të siguruar një hyrje për çështje gjinore për RSS praktikuesit dhe politikëbërësit, Doracaku përfshin 12 të dhëna duke koresponduar Shënimit Praktik.- shih me shume informata.

Pse Gjinia është e rëndësishme për RSS?

Reforma e Sektorit të Sigurisë nënkupton transformimin e sektorit të sigurisë, "i cili përfshin të gjithë aktorët, rolet e tyre, përgjegjësitë dhe veprimet - duke punuar së bashku për të menaxhuar dhe për të operuar sistemin në një mënyrë që është në përputhje me normat demokratike dhe parimet e shëndosha të qeverisjes së mirë, dhe kështu kontribuon në një funksionim të mirë të degës së sigurimit". Sektori/Sistemi i sigurisë përfshin forcat e armatosura, policinë, shërbimi i fshehtë dhe shërbimet për menaxhimin e kufirit, organet e mbikqyrjes siç janë parlamenti dhe qeveria dhe sistemet penale, forcat e paparashikurara të sigurisë dhe grupet e shoqëris civile.

Gjinia i referohet roleve dhe marrëdhënieve, tipareve të personalitetit, qëndrimit, sjelljet dhe vlerat që shoqëria i dedikon për burrat dhe gratë. 'Gjinia', pra i referohet dallimeve në mes burrave dhe grave, ndërsa 'seksi' i referohet dallimeve biologjike midis meshkujve dhe femrave. Rolet gjinore ndryshojnë gjerësisht brenda dhe përtej kulturave, dhe mund të ndryshojë me kalimin e kohës. Gjinia nuk i referohet thjesht vetëm për gratë ose burrat, por edhe për marrëdhëniet mes tyre.

Integrimi i çështjeve gjinore në proceset e RSS dhe institucionet e sektorit të sigurimeve përforcon:

Pronësinë vendore

Një RSS e legjitimuar dhe pranueshme është e bazuar në një pronë në nivel lokal dhe me pjesëmarrje në proces.

- Një RSS me fokus gjinor merr në konsideratë nevojat e ndryshme të sigurisë dhe prioritetet duke u konsultuar me grupe të ndryshme sociale.
- Organizatat e grave të shoqërisë civile (OSHC) mund të shërbejnë si një urë vendimtare midis komuniteteve lokale dhe politikëbërësve të sigurisë, forcimin e pronësisë lokale duke komunikuar sigurimin dhe drejtesinë ka nevojë për politikëbërësit dhe rritjen e vetëdijes për RSS në bashkësit lokale.

Shërbimi i Sigurimit dhe Drejtësisë

Një nga qëllimet kryesore të RSS është përmirësimi i ofrimit të sigurisë dhe shërbimeve të drejtësisë. Përgjigjshmëria gjinore e RSS forcon ofrimin e shërbimeve përmes:

- Krijimi i më shumë perfaqësuesve në institucionet e sektorit të sigurisë-pra institucionet me një larmi të personelit që reflekton popullatën ajo kërkon të shërbejë. Në veçanti, rekrutimi i zmadhuar, ruajtja dhe avancimi i grave në shërbimet e sigurimit dhe organeve mbikqyrëse është e nevojshme për institucionet të janë të besueshme, përgjegjëse dhe efektive.
- Duke e përmisuar sektorin e sigurimit parandalojmë çdo lloj dhune në bazë gjinore. (DBG) (shih kutinë 1). DBG është dhuna në lidhje me dallimet gjinore, të tilla si dhuna

Fillimisht në vitin 2008 ky dokument u botua me titull «Toolkit on Gender and Security Sector Reform» nga ana e Zyrës për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut të OSBE-së (ODIHR), Qendra e Gjenevës për Kontrollin Demokratik të Forcave të Armatosura (DCAF) dhe Institutit Ndërkombëtar për Hulumtime dhe Trajnim për Avancimin e Femrave (UN-INSTRAW).

Shembulli 1 | Mekanizmat e drejtësisë të pas-konfliktit në Sierra Leone: adresimi efektiv i krimeve të dhunës seksuale

Llogaritet se mbi 250,000 femra u përdhunuan gjatë luftës civile njëdekadëshe në Sierra Leone. Pas luftës u zbatua një kombinim i mekanizmave të drejtësisë, duke e përfshirë Gjykatën speciale për Sierra Leone, Komisioni i së vërtetës dhe pajtimeve dhe mekanizmat tradicionale të drejtësisë. Shumë hapa pozitive janë marrë nga Gjykata e Speciale për të kërkuar siguri që krimet e dhunës seksuale të adresohen në mënyrë adekuate.

- Miratimi i një përkufizimi të gjërë të dhunës seksuale duke e përfshirë edhe përdhunimin seksual të skllëvërve, prostitucion dhe shtatëzani e detyruar dhe çdo lloj tjetër dhunë seksuale.
  - Në mënyrë të veçantë detyrat e një avokati janë për të zhvilluar një plan persekutimi për krimet e dhunës seksuale.
  - Caktimi i dy hetuesëve (nga një ekip prej 10) për të hetuar krimet e dhunës seksuale.
  - Miratimi i një metode me senzibilitet gjinor – intervistë për të siguruar se viktimat ndjehen rehat gjatë raportimit të krimeve.
  - Duke theksuar këtu edhe përgatitjen e dëshmitarëve, duhet siguruar që dëshmitarët ti kuptojnë implikimet e dëshmuara.
- Edhe pse është shumë herët për të nxjerrë konkluzione definitive lidhur me suksesin e trajtimit të Gjykatës Speciale të dhunës seksuale, gjykimet e para të gjyqit (dërguar më 20 qershor 2007) kanë përfshirë dënime për përdhunim si një krim kundër njerëzimit dhe skllavërisë seksuale.

në familje, sulmit seksual, trafikimit të qenieve njerëzore dhe të dhunës anti-homoseksuale. Në përgjithësi, një në çdo të tretën grua është viktimë e dhunës gjinore (DBG) duke e bërë atë një nga kërcënimet më të mëdha për sigurinë njerëzore.

- Burrat dhe djemtë janë gjithashtu viktimat e DBG, dhe mund të përballen me pengesa edhe më të mëdha se sa femrat gjatë raportimit dhe të kërkuarit drejtësi. Rritja e bashkëpunimit midis institucioneve të sektorit të sigurisë dhe organizatave të shoqërisë civile (OSHC), duke përfshirë grupet e grave. OSHC-ja mund të japë siguri plotësuese dhe shërbimeve të drejtësisë, dhe të ndihmojë për të ndërtuar kapacitetet e institucioneve të sektorit të sigurisë nëpërmjet trajnimit, hulumtimit dhe këshillave të ekspertëve mbi çështjet gjinore.

Mbikqyrja dhe përgjegjësia e sektorit të sigurisë

- Qëllimi kryesor i RSS është të bëjë reforma në institucionet e sektorit të sigurisë në mënyrë që të jenë transparente; duke i respektuar rregullat e ligjit dhe të drejtat e njeriut; dhe të përgjegjshëm ndaj autoriteteve civile demokratike siç janë parlamenti dhe sistemi i drejtësisë. RSS me fokus gjinor ndjen të përgjegjshëm që të forcojë mbikqyrjen dhe llogaridhënien nëpërmjet:
- Rritjen e pjesëmarrjes së grave, ekspertëve gjinorë dhe organizatave zyrtare të grave, nën mbikqyrjen e organeve dhe proceseve. (shih kutinë 2).
- Iniciativat me fokus gjinor - janë përgjegjëse për parandalimin e dhe saksionimin e shkeljeve të kryera ndaj të drejtave të njeriut nga personeli i sektorit të sigurisë.

Pajtueshmëria me detyrimet në bazë të ligjeve dhe dokumenteve ligjore internacionale.

Duke marrë iniciativën për të integruar çështjet gjinore në RSS nuk është vetëm një çështje e efikasitetit operacional; është gjithashtu e nevojshme në përputhje me ligjet ndërkombëtare dhe rajonale, instrumentet dhe normat në lidhje me sigurinë dhe gjinore. Dokumentet ligjore kye përfshijnë:

- Deklarata e Pekinit dhe Platforma për Veprim (1995)
- Rezoluta 1325 e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara mbi grate, Paqja dhe Siguria (2000).

Për më shumë informacione, ju lutem shih Doracakun mbiligjet dhe dokumentet ligjore ndërkombëtare dhe rajonale.

Si mund Gjinia të integrohet në RSS?

Dy strategji plotësuese mund të përdoren për të integruar çështjet gjinore në politikën dhe programimet në RSS:

- ✓ Zyra për barazi gjinore përfshinë edhe politikën dhe programet e RSS, gra, burra, djem dhe vajza në çdo fazë të politikave dhe ciklin e programit, përfshirë këtu edhe vlerësimin, planifikimin, zbatimin, monitorimin dhe evaluacionin.
- ✓ Duke e nxitur pjesëmarrjen e barabartë të burrave dhe grave: si burrat janë të përfaqësuar më tepër brenda proceseve të RSS-së dhe institucioneve të sigurisë, veprimi është i nevojshëm për rritjen e rekrutimit, mbajtjen dhe avancimin e grave dhe për të siguruar pjesëmarrjen e organizatave të shoqërisë civile, përfshirë këtu edhe organizatat e grave.

! Këshilla për politikë RSS me fokus gjinor

Barazia gjinore

- ✓ përfshinë ekspertë gjinorë - të tilla si përfaqësues nga ministritë e grave, parlamentarët me ekspertizë gjinore dhe ekspertë nga OSHC - në hartimin e politikës së RSS.
- ✓ Ndërtimi i vetëdijes gjinore dhe kapaciteti i grupit(ve) e cila është përgjegjëse për rekrutim, zbatim dhe vlerësimi i politikave të RSS (p.sh. përmes trajnimeve gjinore ose konferencave).
- ✓ Identifikim dhe mobilizim të "Kampionëve Gjinor" d.m.th. vendim-marrësit e nivelit të lartë që mbështesin përfshirjen e çështjeve gjinore.
- ✓ Zbatimi i vlerësimit të ndikimit gjinor të propozuar nga politika e RSS, monitoruar dhe vlerësuar nga ndikimi i politikës mbi burrat, grate, djemt dhe vajzat.

Pjesëmarrje e barabartë e burrave dhe grave

- ✓ Sigurohuni që RSS është bazuar në një proces pjesëmarrës të konsultimeve, duke përfshirë përfaqësuesit e shoqërisë civile nga organizatat e grave dhe burrave
- ✓ Përfaqësimi i sigurt i grave dhe burrave në ekipet përgjegjëse për vlerësim, hartim, zbatim, vëzhgim dhe vlerësimin e politikave të RSS.

Shembulli 2 | Participimi i organizatave të grave në rishikimin e sigurisë dhe mbrojtjes në Fixhi⁴

Organizatave joqeveritare të grave janë duke punuar me Ministrinë e Punëve të Grave në Fixhi, për të dhënë kontributin e sigurimit kombëtar 2003 dhe rishikimin e procesit të mbrojtjes. U takuan me Sigurimin Kombëtar të qeverisë Fixhiane dhe komisioni i mbrojtjes për të diskutuar:

- Si është duke u zhvilluar ky proces
- Kush ishte duke u konsultuar
- Cilat çështje u identifikuan si kërcënimet ndaj sigurisë
- Si standardet dhe normat ndërkombëtare, të tilla si rezoluta 1325 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së ishin duke u përfshirë në programet e mbrojtjes

Organizatave të grave kanë bërë rekomandime konkrete, duke përfshirë emërimin e përhershëm për ministër të grave në Këshillin e Sigurimit Kombëtar përfaqësimin e grave në komisionet siguruese në rajon dhe divizione.

Këshilla për RSS me fokus gjinor për planifikimet.

Të kuptuarit e rolit të grave është e rëndësishme për ndërtimin e stabilitetit në një zonë...Nëse femrat janë shtyllat e familjes dhe sigurojnë ushqim dhe ujë për familjet e tyre, patrullimi në zonat ku gratë punojnë do ta rrisë sigurinë dhe lejojë atyre të vazhdojnë. Ky është një vlerësim taktik...Duke krijuar kushtet për funksionimin e jetës së përditshme është jetike nga perspektiva e sigurisë. Siguron një bazë për stabilitet.
Brigadier Karl Engelbrektsen,
Komandant i forces nordike BATTLEGROUP⁵

Çështjet gjinore duhet të përfshihen gjithashtu edhe në strukturën e planifikimeve të RSS.

- Qëllimet : A përfshihen qëllimet për përmisimin e shërbimeve të sigurisë dhe shërbimeve të drejtësisë për burrat, gratë, vajzat dhe djemt. ?Shume përfaqësues dhe pjesëmarrës në institucionet e sektorit të sigurisë?Rritjen e përgjegjshmërisë dhe reduktimin e të drejtave të njeriut?
- Përfituesit: A janë përfituesit e RSS-së qartë të identifikuar?A janë të përfshirë grate,vajzat ,burrat dhe djemt të marginalizuar?
- Aktivitetet: A merren parasysh iniciativat për zgjedhjen e nevojave të veçanta të sigurisë për grate dhe vajzat, sikurse për të marginalizuarit burra dhe djem? A ka aktivitete për të rritur pjesëmarrjen e grave dhe grupe të tjera të nën-përfaqësuar në institucionet e sektorit të sigurisë?Cilat aktivitete shkelin të drejtat e njeriut nga personeli i sektorit të sigurimit?
- Rezultatet : A janë specifike rezultatet të drejtuar drejt grave,burrave,vajzave dhe djemve?A ka ndonjë rezultat që përqëndrohet në parandalimin, duke u përgjigjur për ndjekjet penale të autorëve të dhunës gjinore dhe rritjen e rekrutimit,ruajtja dhe përmirësimi i pozitës së gruas në institucionet e sigurisë dhe të drejtësisë?
- Treguesit: A ka tregues të veçantë për monitorimin e objektivave të barazisë gjinore dhe ndikimin e aktiviteteve?A janë treguesit gjini-ndarës?
- Buxheti: A janë caktuar fonde specifike gjinore për objektivat, aktivitetet dhe rezultatet?
- Partnerët: A janë të përfshirë si partnerë të mundshëm organizatat e burrave dhe të grave dhe organizatat që kanë për detyrë çështjet gjinore?A kanë partnered e identifikuar urdhër zyrtar për të punuar në një mënyrë të

përgjegjshme në aspektin gjinorë?A janë përgjegjësitë dhe shpresat në lidhje me barazinë gjinore të deklaruara qartë në dokumentet e programit,marrëveshjet dhe kontratat?

Gjithashtu në dispozicion në mjeti 1...

- Pyetjet për vlerësimin e ndikimit gjinor të politikës së sigurisë
- Këshilla mbi integrimin gjinor në vlerësimin e RSS, projektimit, zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin.
- Në vlerësimin e procesit për agjencitë e zbatimit të ligjit për të rritur rekrutimin e tyre dhe ruajtjen e grave.
- Shembuj të praktikave të mira nga proceset e reformave në Brazil,
- Republika Demokratike e Kongos, Hungaria, Sierra Leone, Afrika e Jugut , Suedia dhe Mbretëria e Bashkuar.

Sfidat dhe mundësitë e pas-konfliktit

Në mjediset e pas-konfliktit, RSS është thelbësore për të parandaluar ri-shfaqjen e konfliktit dhe për të rritur sigurinë publike, e cila nga ana e tij është e nevojshme të iniciojë aktivitetet e rindërtimit dhe zhvillimit. Përderisa në çdo kontekst është unik, ka sfida të veçanta dhe mundësi për integrimin e çështjeve gjinore në post- konfliktin e RSS:

Sfidat për integrimin e çështjeve gjinore

- Proceset e çarmatimit, çmobilizimit dhe riintegritimit (DDR) shpesh deshtojnë të përfshijnë grate dhe vajzat.
- Presioni për të shpejtuar ndërtimin e institucioneve të sektorit të sigurisë mund të rezultojë në çështjet gjinore të pamjaftueshme për përparësi rekrutimi, trajnimi dhe logjistikë.
- Mungesa e infrastrukturës dhe kapacitetit mund të pengojnë aksesin e grave në drejtësi.
- Në institucionet e sektorit të sigurimit shpesh mungon besimi civil për shkak të shkeljeve të mëparshme të drejtat e njeriut, e cila rrit vështirësinë e rekrutimit të grave

Shembulli 3 Modernizimi i Forcës Nacionale Policore të Nikaraguës⁶

Modernizimi i Forcës Nacionale Policore të Nikaraguës, i demonstroi përfitimet e participimit të femrave dhe të aktualizimit të çështjeve gjinore. Ndryshime të gjëra gjinore filluan në 1990 në policinë e Nikaraguës, pas shtypjes nga Lëvizja e grave të Nikaraguës, dhe nga femrat që punonin në polici. Si pjesë e projektit të përbajtur nga Organizata Gjermane për zhvillim, ndryshimet kishin në plan:

- Trajnim mbi DBG në akademitë policore
- Stacione policore femërore, që mundesojnë shërbime të ndryshme për femra dhe fëmijë që janë viktimë e dhunës, në partneritet me CSOs
- Ndryshim të kriterëve të rekrutimit, duke përfaqësuar trajnim fizik specifik për femra dhe adaptimin e kerkesave të lartësisë dhe kerkesave të ushtrimeve fizike për femra.
- Rregullore që ju mundeson policeve që ta kombinojnë punën me jetën familiare

Sot, 26% të policëve në Nikaragua janë femra, që është përqindje më e lartë se femrave police në botë. Shërbimi policor i Nikaraguës është përshkruar si sektor që është më miqësor ndaj femrave në tërë regjionin, dhe ka fituar lavdata për iniciativat e suksesshme që janë bërë ndaj çështjeve të abuzimit seksual. Këto reforma kanë ndihmuar sektorin policor që të fitojë në kredibilitet dhe legjitimitet, në sytë e popullatës civile: në rangimin para pak kohësh të "imazhit" policor, institutet policore të Nikaraguës e fituan vendin e dytë, shumë më para se Kisha Katolike.

Mundësitë për integrimin e çështjeve gjinore

- Shkalla e plotë e institucioneve të sektorit të sigurisë krijon mundësi për të rishikuar politikën e sigurisë dhe protokolet për përgjegjësi gjinore, personelit veteriner për shkeljet e të drejtave të njeriut duke përfshirë edhe DBG (dhuna gjinore) ofrojnë trajnime gjinore për personel të ri; dhe për të vendosur caqë të qarta për rekrutimin dhe ruajtjen e grave.
- Proceset DDR mund të jenë një pikë hyrje e mundshme për të adresuar çështjet gjinore - për shembull me ofrimin e trajnimit DBG për parandalimin e ish-luftëtarëve meshkuj.
- Rrjedhshmëria në rolet gjinore gjatë konfliktit të armatosur mund të lehtësojnë zmadhimin e punësimeve të grave, duke përfshirë edhe femra ish-luftëtare, në forcat e armatosura dhe zmadhimi i pjesmarrjes së grave në vendimmarrjen publike.
- Organizatat e grave të përfshira si ndermjetuese dhe unioni i nivelit të sigurisë mund të jenë partnerë të fortë për integrimin e çështjeve gjinore në proceset e RSS.
- Institucionet ndërkombëtare dhe donatorët mund të sigurojnë burime për të mbështetur përgjegjshëm proceset gjinore RSS.

Pyetjet Gjinore për vlerësim të RSS

Gjinia mund të integrohet në lloje të ndryshme të vlerësimit të RSS, proceset e monitorimit dhe vlerësimit janë me qëllim për të rritur saktësinë e dhe rëndësinë e tyre. Pyetjet kryesore për të kërkuar përfshijnë:

- Cilat janë nevojat e veçanta të sigurisë, perceptimet dhe prioritetet e burave, grave, vajzave dhe djemve?
- A janë grate, burrat, djemtë dhe vajzat në gjendje për të hyrë në drejtësi dhe shërbimet e sigurisë?

Informacione shtesë

Burimet

Anderlini, S.N. me Conaway, C.P. – *'Reformat e sektorit të sigurisë' Sigurim inkluziv. Paqë e qëndrueshme : Doracak për mbrojtje dhe veprim* 2004

Nathan, L. - *Pronësia lokale e reformave në sektorin e sigurimit Një udhëzues për donatorët*, 2006

Valasek, K. - *Gjinia dhe qeverisja demokratike e sigurimit: Manual për Organizatat e Shoqërisë Civile mbi mbikëqyrjen publike të sektorit të sigurisë UNDP & DCAF* (korrik 2008)

GTZ - *Siguria e populates dhe gjinisë; Moduli i trajnimit rajonal OECD DAC – OECD DAC Doracak për reformat në sistemin e sigurimit: Mbështetja e Sigurisë dhe Drejtësisë*, 2007

ORGANIZIMET

Qendra për Menaxhimin e Sektorit të Sigurisë – www.RSSonline.org

DCAF-Gjinia dhe projekti i RSS – www.dcaf.ch/gender-securitysector-reform

Lehtësimi i rrjetit global për RSS – www.RSSnetwork.net

OSCE/ODIHR – www.osce.org/odihr

UNIFEM Portal mbi Gratë, paqja dhe siguria - www.womenwarpeace.org

UN-INSTRAW: Gjinia dhe RSS – www.uninstraw.org/en/gps/general/gender-and-security-sector-reform-5.htm

WILPF: Gratë e qeta – www.peacewomen.org

¹ OECD-DAC, Reforma e Sistemit të Sigurisë dhe Qeverisje, DAC Udhëzimet dhe Referenca Seria, (OECD: Paris), f. 20.

<http://www.oecd.org/dataoecd/8/39/31785288.pdf>

² UNIFEM, asnjë minutë më shumë: përfundimi i dhunës ndaj grave (UNIFEM: New York), 2003, f. 8.

³ Bastick, M., Grimm, K. dhe Kunz, R., Dhuna seksuale në konfliktin e armatosur: Përmbledhje globale dhe Implikimet për Sektorin e Sigurisë, (DCAF: Gjenevë), 2007, p.159.

⁴ Anderlini, S.N. me Conaway, C.P., 'Reforma e Sektorit të Sigurisë', të Sigurimit inkluziv, Paqë të qëndrueshme: Doracak për Avokim dhe veprimin, International Alert dhe

- A janë legjislacionet e sigurisë politikave dhe protokoleve të përgjegjshëm për gjininë? A ka legjislacion adekuat kundër DBG (dhunës gjinore)? A janë të zbatuara dhe të vëzhguara kodet e brendshme të sjelljes, dhe politikën e ngacmimit seksual?
- A mjaftojnë fondet dhe programimet për të parandaluar përgjigjet dhe sanksionet e DBG?
- A kanë kapacitet personeli i sektorit të sigurisë për ta integruar çështjet gjinore në punën e tyre të përditshme? A u është siguruar me trajnime adekuate gjinore?
- Sa burra dhe gra punojnë brenda institucioneve të sektorit të sigurisë, dhe në çfarë lloji të pozitës dhe niveli të vjetërsisë janë?
- Si është ambienti punues si pjesë e institucioneve të sektorit të sigurisë? A ka probleme të ngacmimit seksual dhe ndonje shkelje e të drejtave të njeriut?
- A janë të përfshira gratë në mbikëqyrjen e sigurimeve, të konkludohen me organizatat e grave dhe vëzhgimin e DBG?
- Cila gjini – përgjegjëse siguroese dhe iniciativë e drejtë tashmë ekziston në nivel lokal dhe kombëtar?
- Cilat OSHC janë që tashmë punojnë në çështjet gjinore dhe siguroese dhe si mundën keto iniciativa të mbështeten?

Gjinia dhe Doracak RSS

1. Reformat gjinore ne sektorin e sigurisë
2. Reforma e gjinisë dhe policies
3. Reformat në gjini dhe mbrojtjes
4. Reformat gjinore dhe ne drejtësi
5. Reformat gjinore dhe penale
6. Menaxhimi i kufijve dhe gjinia
7. Mbikëqyrja parlamentare në fushën e sigurisë dhe gjinia
8. Bërja e politikës në sigurimin kombëtar dhe gjinia
9. Mbikëqyrja e shoqëris civile në sektorin e sigurisë dhe gjinia.
10. Ushtria private dhe kompania e sigurimit dhe Gjinia
11. Vlerësimi i RSS, vëzhgimi dhe evaluacioni dhe çështjet gjinore
12. Trajnimi i gjinise për personelin e setorit të sigurimit Shtojca për Ligjet Ndërkombëtare dhe Rajonale dhe Instrumentet

Secila nga këto të dhëna dhe shënime praktike janë në dispozicion nga: www.dcaf.ch, www.uninstraw.org dhe www.osce.org / ODIHR-it.

Ky shënim praktik është përgatitur nga Mugiho Takeshita e DCAF-it, bazuar mbi Tool 1 autori Kristin Valasek e DCAF-it.

Iniciativa për Siguri inkluzive, 2004, f. 37.

⁵ Engelbrekton, K., 'Rezoluta 1325 rritje të efikasitetit, e mira dhe e keqja Shembuj: Mësimet e nxjerra formën e punës me Rezolutën 1325 të Kombeve të Bashkuara në Misionet ndërkombëtare (Genderforce: Uppsala), 2007, p.29

⁶ Funk, A., Lang, J.L dhe Osterhaus, J., dhënie fund të dhunës ndaj Grave dhe Vajzave - Mbrojtja e të drejtave të njeriut: Praktikat e mira për zhvillim dhe bashkëpunim, (GTZ: Eschborn), 2007, fq. 47-48, cituar në: Bastick, M., Grimm, K. dhe Kunz, R., Dhuna seksuale në konfliktin e armatosur: Përmbledhje globale dhe implikimet për sektorin e Sigurisë, (DCAF: Gjenevë), 2007, fq. 150-151..